

PRIKAZI

Zbornik radova

STANOVNIŠTVO I RAZVOJ

Institut društvenih nauka, Beograd, 2012, str. 372

Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka još od 1989. godine jednom godišnje organizuje multidisciplinarni naučni skup na jednu od aktuelnih tema tranzicionih promena i tim povodom objavljuje zbornik radova. U maju 2012. godine izdat je zbornik *Stanovništvo i razvoj* i organizovana je naučna rasprava o ovoj temi. U zborniku se pažnja posvećuje sve kompleksnijem odnosu ekonomskog razvoja i demografskih promena. Osnovna ideja održavanja naučnog skupa se bazira na upoznavanju javnosti sa problemima u vezi sa stanovništvom i osvetljavanju posledica koje oni ostavljaju ne samo na ekonomski, već i na ukupni društveni razvoj. Važno je nagovestiti da je u 2011. godini izvršen popis stanovništva koji istraživačima pruža mogućnost prepoznavanja i analiziranja strukturalnih i globalnih tendencija u kretanju stanovništva. Time možemo konstatovati da je tema Zbornika veoma aktuelna, naročito ako skrenemo pažnju i na eksponencijalni rast svetske populacije i njenu trenutnu veličinu od 7 milijardi ljudi. Takve tendencije u kretanju globalnog stanovništva su opterećene mnogobrojnim rizicima po njegovo buduće blagostanje, pri čemu se naročito ističe pritisak na prirodne resurse (hrana, voda, energija).

U zborniku *Stanovništvo i razvoj* se nagoveštava i sprega između ekonomije i demografije koja se objašnjava činjenicama da ukupan broj stanovnika, stope fertiliteta, nataliteta, mortaliteta, očekivani životni vek, smrtnost dece značajno utiču na životni standard stanovnika jedne zemlje koji se povezuje sa visinom dohotka po glavi stanovnika, povoljnim socio-ekonomskim razvojem zemlje, pismenošću, kvalitetom ishrane, kvalitetom zdravstvene zaštite stanovništva i sl. Takođe, postavlja se pitanje da li bi uzroke siromaštva trebalo pronalaziti u povećanju broja stanovnika, ili možda u nedovoljnom ekonomskom razvoju? Cilj Zbornika je i promovisanje značaja demografije kao nauke, kao i naučnih istraživanja u čijem fokusu se nalazi stanovništvo. Neke od tema koje su predstavljene u zborniku su sledeće: društvene megapromene, odgovori Srbije na trenutno aktuelne demografske izazove, posmatranje starenja stanovništva kao faktora koji inhibira

institucionalni razvoj, tržište rada i uticaj stanovništva na razvoj, starenje stanovništva EU, uticaj demografskih promena na svetsku ekonomiju, da li migracije stanovništva Srbije treba posmatrati kao šansu i/ili opasnost u uslovima globalizacije, psiho-sociološka analiza negativnih demografskih trendova kojima je izloženo naše društvo, kritički osvrt na odnos demografskog rasta i regionalnog razvoja u Prostornom planu Republike Srbije, troškovi koje izaziva starenje stanovništva i uticaj na konkurentnost ekonomije, položaj nacionalnih manjina na putu u EU, znanje kao faktor ljudskog kapitala i ekonomskog razvoja, promene u broju stanovnika i održivost razvoja, matematički modeli projekcije stanovništva, regionalne razlike na tržištu rada u Srbiji i sl. Može se zapaziti da zbornik obuhvata širok krug tema, a učesnici skupa su eksperti iz različitih oblasti nauke, iz prakse i teorije, kako iz zemlje, tako i iz inostranstva (Crna Gora i Hrvatska).

Mirjana Rašević u radu "Odgovor Srbije na demografske izazove: stanje i očekivanja" govori o politikama prema fertilitetu stanovništva, mortalitetu stanovništva i populacionom starenju, kao usvojenim dokumentima strateškog tipa na kojima se baziraju odgovori na probleme demografskog razvoja Srbije. Naglašava da je to dobra početna premisa, ali da će postizanje željenih rezultata zavisiti prevashodno od operacionalizacije mera i aktivnosti predloženih strategijama, kao i od sprovođenja istih. Sa druge strane, autorka rada iznosi kritički stav prema donetoj Strategiji za upravljanje migracijama, ističući da nisu predložena rešenja u vezi sa potpunijim političkim odgovorom prema spoljnim i unutrašnjim migracijama. Takođe, navodi da je vreme veoma važan činilac populacione politike jer ublažavanje demografskih poremećaja zahteva vreme, a svako odlaganje promena pogoršava demografsku osnovu čineći je inertnijom.

Veselin Vukotić se u odeljku "Demografske megapromjene" bavi sledećim pitanjima: da li je svet spreman da se suoči sa posledicama tako brzog rasta svetskog stanovništva? Na koji način zemlje poput Srbije i Crne Gore, koje beleže pad broja stanovnika (prema projekcijama broj stanovnika Srbije će do 2052. godine biti smanjen za skoro 2 miliona lica u odnosu na početak veka) reaguju na takve promene i da li su pripremljene za ovakve demografske megatrendove? Da li je demografija, kao nauka, u poslednje vreme neopravdano zanemarena, imajući u vidu sve manju zastupljenost projekata iz ove oblasti i zbog čega je tako? Dr Vukotić navodi demografske megatrendove i njihove konsekvence, objašnjava uticaj demografskih megapromena na ulogu i organizaciju države i daje odgovor na pitanje da li one predstavljaju potisak preduzetništvu i inovativnosti.

U poglavlju "Stanovništvo i ekonomski razvoj Crne Gore u XXI vijeku" Maja Bačović ukazuje na to da demografske promene sa kojim se suočavamo zapravo predstavljaju znatno veći izazov, nego što nam se to na

prvi pogled čini. Autorka u svom radu prikazuje kretanje crnogorskog stanovništva u XXI veku i sagledava efekte na ponudu radne snage, koja je važna determinanta ekonomskog razvoja. Takođe, ističe važnost investicija u humani kapital, znanje i tehnologije, odnosno investicija u porast produktivnosti i efikasnosti angažovanih resursa.

Ljubomir Madžar u delu "Starenje stanovništva kao zapreka institucionalnom razvoju" analizira vezu između kontinuiranog opadanja stope rasta stanovništva i njegovog starenja. Objašnjava uticaj starosti stanovništva na usavršavanje ekonomskih ustanova i institucionalnu modernizaciju u privredi i društvu. Kroz dati lanac međuzavisnosti, autor ustanovljava i dodatnu vezu između stanovništva i ekonomskog rasta i objašnjava na koje se sve načine starenje stanovništva javlja kao njegova neizbežna prepreka.

U svom prilogu "Tržište rada i uticaj stanovništva na razvoj" Danilo Šuković postavlja cilj da uporednom analizom osnovnih indikatora tržišta rada (stopa zaposlenosti, stopa nezaposlenosti, dugoročna nezaposlenost) u Srbiji i zemljama EU pokaže da li se unapređenjem tržišta rada u Srbiji može povećati doprinos stanovništva ekonomskom razvoju. Autor se bavi analizom tržišta rada u Srbiji i nagoveštava da sistem obrazovanja u Srbiji nije prilagođen potrebama tržišta rada, dok pomenuta uporedna analiza ukazuje na nedostatak fleksibilnosti tržišta rada u Srbiji. Dr Šuković ukazuje na faktore koji će se negativno odraziti na buduće funkcionisanje tržišta rada. Ti faktori prevashodno pronalaze uporište u predviđenom smanjenju broju stanovnika radnog uzrasta od 8% u ovoj deceniji, kao i u nastavku demografskog starenja stanovništva. Na taj način, radni potencijal će biti smanjen, a pritisak na penzijske i zdravstvene sisteme će biti dodatno povećan.

Pored pomenutih, kao autori radova u zborniku *Stanovništvo i razvoj* javljaju se i Kosta Josifidis, Petar Đukić, Slobodan Vukićević, Miroslav Prokopijević, Igor Lukšić, Marko Backović, Neven Cvetičanin, Nada Raduški, Zorica Mršević i mnogi drugi. Može se konstatovati da je predstavljeni zbornik radova *Stanovništvo i razvoj* veoma važno delo, kako za naučnu, tako i za stručnu javnost. Na to nas upućuje raznolikost i aktuelnost tema koje su u njemu prezentirane, sistematsko istraživanje i analiziranje mnogobrojnih problema, izvedeni zaključci koji predstavljaju značajan doprinos nauci, kao i učešće eminentnih autora koji su postigli važne rezultate u svojim oblastima naučnog interesovanja.

Ivana Ostojić